

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

É R T E S I T Ő J E.

Megjelen havonként egyszer.

Felelős szerkesztő: SELIGMAN ELEÁZÁR.

Társ-szerkesztő: CSUKÁSI FÜLÖP.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
Klauszál-utca 4. szám küldendők.
Szerkesztői iroda Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „**Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.**“

Előfizetési ár: Nem tagok számára
egész évre **2** frt.

Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

Az izr. iskola-alapból felállított első tanintézetnek 25-ik évfordulója.

1857-ben, október elsején nyitották meg az első tanintézetet a függetlenségi harcszülte zsidó iskola-alapból, az akkor úgy nevezett „cs. k. izr. minta-tanodát.“. Mire sem illik jobban a szentírás e mondata: **וַתֵּן** „**השבתם עלי רעה אלהים השבה לטבה.**“ „Ti ugyan rosszat szándékolatok ellenem, Isten azonban jóra szándékolta,“ (M: I. 50. 20), mint a szóban levő iskola-alap keletkezési történetére.

Haynau megteremtette, hazánk államiségának ellenségei kezelték és huszonöt év múlva mivé váltak az ez alapból fentartott intézetek? A bodzafa-utcában, ott diszlik a gyönyörű palota, melyben a gyakorló iskola, (voit minta tanoda) a négy évfolyamos tanítóképzővel és a magyar zsidók egyetlen főiskolája, a rabbiképző intézet van elhelyezve. A ki ismeri a magyar zsidók kultusviszonyait, milyenek voltak azok 25 évvel ezelőtt, az, ez intézetek üdvös befolyását kulturális fejlődésünk nem tagadhatja. Hogy csak egyet föl- említsünk: Huszonöt év előtt tanképesített zsidó tanító Magyarországon alig létezett, és ha szórványosan itt-ott elő is fordult egy, úgy az magánvizsga útján jutott diplomájához. A minta-tanoda és tanítóképző intézet megnyitása óta ez is gyökeresen változott; száz meg száz tökéletesen kiképzett tanító működik most felekezeti és községi iskolákban, kik itt nyerték kiképzetésüket, és hálával emlékeznek meg az intézetről és derék tanítóiról; a hazai hitközségek pedig büszkeséggel tekintenek ezen iskolára, mely a hazának és felekezetünknek egyaránt kulturintézményévé vált.

Nem célunk itt a képző és gyakorló iskola alapos ismertetése, hanem csak az, hogy igazoltnak találják, ha ország-világ előtt az 1882-iki október 1-jét mint a szerencsésen átalakult intézet 25-dik évfordulóját megünnepeljük. Az orsz. izr. tanítóegyesület annál nagyobb örömmel üdvözlé ezen ünnepélyt, mert azon férfiak, kik a megnyitás óta, tehát 25 év óta az intézetnél működnek, képességük; tiszta jellemök és polgári erényeik miatt megérdemlik, hogy kegyelettel viseltessünk irántuk 25 fáradságos, életök legszebb éveiknek lefolyása után.

De azon férfiak, kik azóta léptek az intézetbe és további fölvirágzására közreműködnek, szinte megérdemlik, hogy az intézet főállásának 25. évfordulóját megüljük.

Ez az eszme vezette bizonyosan azon férfiakat is, kik mint Lederer Abraham ur egykori tanítványai most indítottak mozgalmat, hogy szeretett tanáruk 25 éves jubileumát megüljék.

Lederer Abraham ur azon lelkesedést, melylyel a volt tanítványaitól megindított mozgalmat legszélesebb körökben felkarolták, busásan megérdemli. Mint az intézet legkiválóbb tanára, mint a társadalom igen kedvelt tagja, mint a hazai paedagogiai sajtó legszorgalmasabb munkatársa, mint egyesületünk teremtője és több évi elnöke, a főérem az övé. De Lederer urnak elégtétellel is tartozunk. Rendkívüli mozgalmas idők, melyek államokat és intézményeket alapjaikban megmozgattak, őt is súlyosan érték, de munkaereje, erős akarata, a népoktatás iránti hő szeretete fentartották és így sem meghajtva, sem megtörve áll előttük. A mit tehát egy elmúlt kor ellene vétett, a jelen némileg jóvá teheti.

Mélyen sajnálnók tehát, ha ifju barátjai azt a napot, melyen Lederer Abraham ur Pesten működését megkezdte ünnepélyesen megülnék, ignorálva az intézetet, hol működését megkezdette és szerencsésen folytatta mind e mai napig és a mint reményeljük még igen soká. Lederer és kartársai 1857. okt. 1-jén mint minta és képezdei tanítók kinevezettek; illő tehát, hogy az ünnepély az egész intézetre kiterjesztessék.

Én azon reménynek merek tehát kifejezést adni, hogy az intézet jelenlegi tanári testülete, az igazgató-tanácsnál keresztül viszi, hogy az hivatalosan az ünnepély megülését elrendelje. Lederer ur maga, ki egész életét, már több mint 30 évet a tanítói pályán töltötte, szinte örömebb fogadja a kitüntetést, ha az, az ő saját tűzhelyén, az iskolában, kartársai közt megtartatik.

Ha ez megtörtént, akkor a tanítóképző intézet, annak volt tanítványai, kik már a kezdeményezéssel hálánkat kivívták és az országos izr. tanítóegyesület karöltve, oda törekednének, hogy az ünnepély országos legyen, méltó az intézethez, méltó annak tanáraihoz és méltó azon férfiuhoz, ki a zsidó tanítóknak minden időre mint tündöklő példa fog világítani.

Seligman Eleázár.

Hittani oktatás hazánkban és külföldön.

Zsidó hitfelekezeti ügyeket szellőztető elsőrangú szaklapokban hónapok óta napirenden van a hittani oktatás mikénti tanításának nagyfontosságú kérdése.

A nagytekintélyű Dr. Philippson által szerkesztett „Allgemeine Zeitung des Judenthums“ című lap m. évi 45-iki évfolyamában, hónapok óta hosszú cikksorozatban e fontos kérdés mindenoldalu szellőztetésével foglalkozik.¹⁾

A Lembergben megjelenő „Israelit“ a hittani oktatás részletes programját nyújtja egyik múlt évi számában.

A Párisban megjelenő „Revue pédagogique“-ban megjelent különnyomata: „Enseignement normal de l'histoire des hebreux. Par Aristide Astruc. (Paris Delagrave, 1881) ugyancsak cikkünk homlokzatára irt kérdésével foglalkozik.

¹⁾ Cikkemben felhozott adatokat nagy részben nevezett lapból merítettem. Cs.

A párisi izraelita consistorium vezérlő férfiai, egy 1881. év október 12-ikéről kelt benyújtott javaslatban is e kérdést tárgyalják. Sőt a zsidó üldözések által annyira zaklatott Oroszország is az utolsó években hozzá látott a hittani kérdés rendezéséhez és az orosz kormány beleegyezésével határozatba ment, hogy Vilna, Kovno, Grogvo, Minsk, Vitebsk és Mohilev kerületeiben az orosz középiskolát látogató izr. növendékek számára a hittan kötelező tantárgyként előíratott.

Végre a Karlsruhéban megjelenő badeni hivatalos „Schulverordnungsblatt“ 1881-ik évf. 5-ik számában közli a Baden herczegségi „Gr. Ober-rath der Israeliten“ által véglegesen megállapított és kötelező erővel bíró részletes tantervet.

Mindezeket azért soroltam itt fel (habár föltételezem, hogy hitfeleinknek azon férfiai, kik a zsidó népiskola vezetésével meg vannak bizva minderről tudomással birnak), hogy általa napnál világosabban kitűnjék a kérdés aktuális volta.

Ha mindennek daczára azt tapasztaljuk, hogy külföld szakférfiait annyira foglalkoztató eme fölötte fontos kérdés hazánk felekezeti szaklapjaiban alig került még napirendre, akkor bizonyára fontos okok működhettek közre eme tünemény létesítéséhez.

Világítsunk kissé szemébe. Miért nem vált még aktuálissá nálunk a hittani oktatás kérdése? Elmondom.

1.) A közoktatásügyi miniszter ur legutolsó kimutatásából is kitűnik, hogy hazánk 15.000 népiskolai közül 13.000-nél több a felekezeti. Már pedig a hittani kérdés megoldása csak oly országokban ütközik különös nehézségekbe, ahol a felekezet vagy önkénytelen feladta (pl. Németország) iskoláit, vagy pedig ott, ahol az állam mindenhatósága erőnek erejével kiragadta (pld. Franciaország) az iskolát (jogosan-e vagy jogtalanul e helyütt nem kutatom) a felekezeti autonomia kezéből. Mindkét esetben előáll a helyéből kiszorult felekezetiség és követeli az őt megillető jogát. A különbség csak az, míg Németországban a kormányhatalom aszszisztenciát nyújt a felekezetnek, addig a Bert Pál-féle felszinre kerekedett francia iskola¹⁾ sarokba szoritja a felekezetiségnek minden árnyalatát és fenhangon hirdeti: „A babonának, a tudománynak ellentendő bibliai meseországának a francia iskolában nincsen helye.“

Kedves hazánk mindkét szélsőségtől hála Istennek ment. Conservativ — arisztokratikus nemzet vagyunk. Mindkettő különböző okoknál fogva ragaszkodik a hitvallási elem gyarapításához. Iskoláink — csekély kivétellel — a felekezet kezében maradtak (ami sok tekintetben sajnálandó körülmény lehet, de a hittani kérdés megfejtésének dolgában, felekezeti szempontból előnyös.) Az állam legvitálisabb kérdéseiben a pénzügyi szempont a döntő és ez azt sugja: a világért se vegyük le a felekezet vállairól az iskolaügy terheit, viseljék azt maguk az érdekelt felekezetek, hadd babonázzanak bibliai történecskéikkel önnön költségükön fentartott iskoláikban (francia felfogás szerint értem.)

Annyit meg kell engednünk, hogy a magyar törvényhozás és kormány e kérdésben is szabadelvűbb az osztráknál. Ausztriában csak a róm. kath. vallástan kötelezett tantárgy az illető vallásfelekezet gyermekeinek, a többi felekezeteknek szabad tetszésére bizatik saját költségükön az alsó osztályokban hetenkint 1 órán át, középső osztályokban 2 órán

¹⁾ Mikor e sorokat zárom épen bukását tudatja velünk a táviró.

Cs.

és a magasabb osztályokban ismét csak egy órán át a gyermekeket a hit- és erkölcs igazságaira oktatni.

Hazánkban a hit- és erkölcstan az összes felekezetek gyermekeire nézve kötelezett tárgy, hetenkint 2 órai tanítás mellett. Hogy nálunk is előfordul, miszerint egyes igazgatók szeszélye folytán törvénybiztosította jogainkat nem élvezhetjük, (Lásd az izr. „Értesítő“ 1882. évi 1-ső számát) kizárólagosan a hitoktatók nem eléggé kárhóztató békeszeretetének és birkatürelmességének (bocsánat e kifejezésért) köszönhető. „A néma gyermeknek anyja sem érti szavát“ tartja a közmondás. Adjuk elő illető helyen sérelmeinket, meg vagyok győződve, hogy a baj orvosolva lesz.)

2-ik oka, hogy a hitoktatás kérdése hazánkban még nem lett aktuálissá abban rejlik, hogy a tanügyi hatóságok — dicséretükre legyen mondva — nem avatkoznak a tisztán felekezeti tantárgyak tanítási módjába (Posenben pld. nem így van. Ott a héber nyelv tanítása hatóságilag törölve van a zsidó felekezeti népiskola tantervéből. Hogy a mai viszonyok közt, — ahol a zsidó liturgia e szent nyelven foly — zsidó vallástant héber nyelv segítsége és támasza nélkül tanítani teljes lehetetlenség avval a poseni bölcs iskolatanács épenséggel nem törődik.) Ahol hitfeleink tömegesen laknak ott amugy is tartanak fenn felekezeti iskolát, ahol csak szórványosan laknak és közös iskolát vesznek igénybe ott számuk csekély volta a kérdést nem teszi égetővé.

Még egy harmadik fő okról sem szabad megfeledkeznünk és ez fájdalom: a magyar zsidóságnál lábra kapott indifferentizmusában találja kufejét. Vallástani kérdéstről hallani sem akarunk; felekezetiiségünket, ha csak lehet titkoljuk, elfojtjuk, ha épen úgy tetszik teljesen elvetjük.

Álműveltséget negélyezünk, de megfélekedzünk arról, hogy a külsőségnek látszó rituális élet feladásával egyuttal a leglényegesebbet, szent vallásunk erkölcsi oszlopait is leromboljuk.

Még azután ne feledjük, hogy hitvallási életünk eltűnése alkalmával az a sokat említett „zsidó ész és zsidó szív“ is hamar el is fog ám tűnni. A forrás elapadásának beálltával az abból táplálkozó erkölcsi csermelyecskek csakhamar kiapadnak, hagyván maga után tudatlan erkölcstelenséget, ami sokkal veszedelmesebb portéka az emberi társadalomra nézve, mint az annyira lenézett, gheztóban termett, erkölcsös tudatlanság. Régi talmudi alapelveken nyugvó nevelésünk azt tartotta: A tudás a legnagyobb és egyuttal az egyedüli tiszteletre méltó: tudatlanság a legnagyobb szégyen.“ Eme alapelvek eltűnése alkalmával — (és hogy ne tűnének el, mikor a források a hiányos hitoktatás által mindinkább hozzáférhetetlenebbekké válnak) Izrael alsó rétegébe behatol a tudatlanság karöltve a posványos erkölcstelenséggel.

Ha mindez áll hazánk kisebb városaira nézve, egészen másképen kell megítélnünk a fővárosi viszonyokat. Itt a központban másképen áll a dolog.

20—30 ezer zsidólakta városunkban a zsidó gyermekeknek csak nagyon csekély száma látogatja a felekezeti iskolát. Miért? Mert teljes lehetetlen annyi felekezeti iskoláról gondoskodni ahány ránk férne. Itt a központban ismerünk oly városi közös iskolát, melyet 800 zsidó gyermek látogat.

Ily körülmények közt a külföldi zsidó köröket annyira foglalkoztató hittani kérdés egész meztelenségben lép elénk.

Mit tanítsunk? Hogyan tanítsunk? Minő irányelvek szerint járjunk el? A szűkre szabott tanidőt mi módon értékesíthetnők legjobban?

Mik azon akadályok, melyek a hittani oktatás sikeres eredményét gátolják és minő eszközök segítségével lehetne ama akadályokat legyőzni?

Aki mindezen kérdésekre — a ténylegesen fennálló viszonyok tekintetbe vétele mellett felelni képes, az megoldotta a hittani kérdést. Hogy ez nem oly könnyű dolog kitűnik már abból is, hogy a szakkörök még a „mit tanítsunk“-kal sem igen vannak még tisztában, hát még a „hogyan“-nal?

Hogy a hittani oktatás mai formájában és szűkre szabott keretében még a kezdet nehézségeit le nem küzdöttük, alig szorul bizonyítgatásra.

Egyetlen-egy e tantárgyat érintő és a hazai viszonyokat tekintetbe vevő részletes tanterv sem fekszik még előttünk; a magyar zsidó hitoktató munkaköre még körülbelőlegesen sincsen szabályozva.

Már pedig nem minden közkatona termett generalisnak. Lőni csak valahogy lehetnénk, csak tudnók hol az ellenség és melyik a gyenge oldala?

A jelenlegi viszonyok tarthatatlanságáról mindenki meg van győződve. Változásnak előbb utóbb be kell állania, csak a módzatokra nézve nem értünk még egyet. A reformeszmék még csak forrnak, még ki nem forrták magukat. A korhadt roskadt építmény dűledezik, itt-ott az államhatalom maga lát az építkezéshez, másutt a tulajdonos maga (a hitfelekezet) a korszellemhez alkalmazkodva tatarozza hitvallásának házikóját, ideje hogy mi is lássunk hozzá. Hogy mily égető e kérdés megoldása fővárosunkban — kitűnik már abból is, hogy hitközségi iskolaszékünk egy tekintélyes tagja nyílt ülésben oda nyilatkozott, hogy az ő gyermekét bizony az *evangelikus hitoktató* előadásához is járattja, mert ott *raczionálisabb* alapon tanítják a biblia történetet. Mi jelenlevő hitoktatók pirulva hallgattuk e nyilatkozatot, tudván azt, hogy itt nem roszakarattal, hanem a viszonyokat nem eléggé ismerő laikus nyilatkozatával állunk szemben.

Örvendetes tényként említjük fel, hogy itt a magyar központban már hozzá is fogtunk a munkához, amennyiben néhány héttel ezelőtt a budapesti terézvárosi izr. iskolaszék (a hitközségi tanügyi szakosztály egyik fiókja) egy tanítókból álló bizottságot küldött ki, részletes tanterv kidolgozása ügyében, egyuttal meghagyván a kiküldött bizottságnak, hogy a hitoktatás körül ez idő szerint mutatkozó fogyatkozásait is tegye tanulmányozás tárgyává. Arról is van tudomásunk, hogy az eddig használatban lévő használhatlan hittani tankönyv helyébe újat terveznek. (Már rég megtörténhetett volna.)

Részünkről megindítottuk a sajtóban a mozgalmat és határozottan kinyilatkoztatjuk, hogy addig nem tesszük le a tollat míg a hittani kérdést nem tereltük azon mederbe, melybe a változott körülmények folytán haladnia kell. Minthogy pedig a legfőbb akadály a munkaterv teljes hiányában keresendő: legközelebb bemutatjuk a külföld egyes államaiban kiadott mintatervezeteket és azon főbirányelveket, melyek szerint a hittan jelenleg tanítatik, nemkülönben azon tanterv-javaslatot, melyet fennemlített budapesti tanító-bizottság állított össze.

Győzzön a jobb!

Addig is szives kötelességet teljesítek, midőn saját és kartársaim nevében köszönetet mondok a budapesti izr. hitközség iskolaügyi szakosztály azon nemes tagjainak, kik e kérdést nálunk is napirendre tűzték.

Köszönetünket már csak azért is kiérdemelték, amennyiben a tanítókból álló bizottság kiküldetése által kimondották egyuttal azon fontos elvet (amit nálunk oly ritkán szokott iskolafentartó kimondani,) hogy a népiskola didaktikájának megszabásában első sorban a tanító bir illetékes véleményel. Akarjuk hinni, hogy a sok fáradozással egybeállított bizottsági munkálat nem kerül a — lomtárba. Meg a tankönyv újabb kidolgozása alkalmával is kérnök a tanítóságot kissé nagyobb százalékban particzipiáltatni, mert meg vagyunk győződve, hogy a *paedagogia* még a *theologiának* is nagy előnyére válik.

Több évi gyakorlat érlelte a fővárosi hitoktatók többségének ebbeli nézetét, melynek kimondása habár nehezemre esik, még is kimondom, mert benső meggyőződésem, hogy nemcsak lefelé, hanem fölfelé is kell, hogy őszinték legyünk véleményünk szabad nyilvánításában.

(Folytatjuk.)

Csukási.

T Á R C Z A.

A tankönyvgyártás mániája.

A tankönyvgyártás mániája ijesztő mérveket kezd öltetni. Gyarlónálgyarlóbb férczelmények árasztják el a könyvpiacot. A könyvpiacról az iskolába csak egy lépés és ha egyszer ott befészkelte magát a métely, bajos kitépni rostszállait, hová könnyelműségünk folytán befurakodott. **Határozott szándékunk a magyar-zsidó népiskola ajtaja előtt őrt állani,** hogy a sajtó útján világra bocsátott férczelmények iskoláink szent falai közé ne csempésztesse, habár tudjuk, hogy a publicisztikai kötelesség teljesítésnek az a legháladatlanabb oldala.

És ha e nehéz és háladatlan munkaközben netalán valamely könyvgyártó uruak tyukszemére hágnánk, akkor ne bennünk, hanem önmagában keresse fölajdulásának okat.

Volt idő midőn sok évi tapasztalat szülte eredménytárakkal lépett a tanító a nyilvánosság elé, különösen akkor, midőn bizonyos tárgy iránti különös vonzódás folytán, a tökélynek egy bizonyos fokát érte el az egyik vagy másik tárgyban, tanulmányozta ama előszeretetének tárgyát képező szaknak irodalmát. Az ily módon **átértett** és minden porczikáig **átérzett** tudományos anyagot a didaktia szabványai és mesterfogásai szerint idomította azután tankönyvvé.

Hajdanában a tankönyviró azt hozta fel mentségül, hogy „a magyar nyelven irt tudományos könyvekben szükölködő nemzetem tőle kitelhetőleg akar segíteni.” Ma már másképen áll a dolog. Annyi szép és hasznos dolgot szophatunk a hazai irodalomnak **már meglévő** emlőiből, hogy azok, kik műveik által nemzetünk szellemi anyatejének gyarapítását czélozzák csak akkor számíthatnak méltó elismerésre, ha mint újabb irány szószólói léphetnek fel, ha a folyton haladó módszernek újabb meg újabb mesterfogásai érvényesülnek műveikben.

De mit tapasztalunk e tekintetben?

Irunk: mert aprópénzben szükölködő zsebünkön tőlünk kitelhetőleg akarunk segíteni.

Gyártunk: mert mesterségünk! Irunk tankönyveket, mert az **együgyűség és jóhiszeműség** publikuba még ki nem halt az emberiségből.

Meg azután annyit meg kell engednünk azoknak az irka-firka em-

bereknek, ha hasznavehetelen is szellemi magzatuk — **de olcsó**. 5--10 krajczárért kínálnak történetet, természettant stb. Egy-egy ilyen gyártó egész könyvtárra valót kínál **néhány rongyos piczulaért**

Ha ezek után a józan kritika egyszer-mászor (mert mindig nem szeretünk veszekedni) oda vágja azt a rongy férczelményt az író arczába: rá sem hederít, nem is védekozik, el-elneveti magát felkiáltván: már ugy szellemileg.) „Elég nékem, ha valami haszon árad munkásságomból — zsebemre.“

Ilyen körülmények közt nem csoda, hogy a régi kipróbált elemek visszahuzodnak és a **pénzsovár arczátlanság dominálja a könyvpiacot olcsó haszontalan paedagogiai fattyuhajtásaival.**

Akárhány írot nevezhetünk, (hiszen mindnyájunk előtt ismeretesek) akik tekintet nélkül szakmájukra, melyet ha kellő időt és fáradságot vennének maguknak előnyösen cultiválhatnának, világra bocsátanak: **számant történetet, földrajzt, nyelvtant** (rendben és rend nélkül) fordítanak, fordítanak, Isten a megmondhatója mit nem csinálnak, tákolnak és férczelnek: **alsó- felső- közép- és legeslegfőbb iskolák számára**, nem kimélve óvodát, képezdét, polgári iskolát sem fiukat sem leányokat; gyártanak: felnőttek, törpék, ifjak és vének számára, a tudománynak legellentétebb szakaiból paedagogiai fattyuhajtásokat.

Mig a vidéki iskola szűk ablakocsájából távolról néztem a világ folyását, megfoghatlan volt előttem ezen emberek munkakedvének kiapadhatlansága. Mikoron a központba kerültem, rájöttem a dolog nyitjára. Itt a **nagy-gyárosok** a kisiparosoknál megrendelnek: **nadrágot, cipőt, harisnyát, nyelvtant és számant, rásütik saját jóhangzásu (?) pecsétnyomójukat és nyitnak paedagogiai vegyeskereskedést.** A firma jó, (?) (néha társas-czég) az ár olcsó, kész a vásár.

Innét van azután, dogy megrendelhetsz nála bármely évszakban, bárminő nyelven irt szótárt, machszurt, bibliát, koránt. Lefordítja, kifordítja befordítja és ha ugy tetszik összevissza is fordítja a tatárok álmoskönyvét, mert hiszen elég neki, ha **valami haszon** háramlik általa bal oldalán lévő, sziv mögötti zsebére.

Tarsolyában bármikor néhány könyvnek kéziratát találhatod. Nincs az évnek oly szaka melyben szellemi magzattal nem boldogítana hennünket, könyvszóró méhe kiapadhatlan mint a téntatenger, és szellemi terméke sokoldalú és változatos mint a kalaidoskop törékény üvegdarabjai.

Hála a jóságos Istennek, hogy **ilyen** könyvgyártó nem minden borkorban terem. Csak itt-ott lehet őket szórványosan találni. A természet bölcs alkotója, mint mindenben, ugy itt sem tagadta meg törvényét.

Van azonban a könyvgyártó mesterségnek **egy szelidebb igénytelenebb faja**. Távol a fővárostól, könyvsajtóval biró, kisebb **vidéki városokban** tanyáznak. Kicsinyben üzik mesterségüket, nem is pénzsovágondolat nyomja a tollat markukba, hanem szelidebb természetü rugók. Egy kis ambíció és egy kis nagyhatnámság a készülődés és tehetségnek hiányában minden segédforrás nélkül (különben nem is értenek a merítéshez) nekidülnek egy vékony könyvecske irásának. Az eredmény rendesen meg is felel a feltételeknek és körülményeknek melyek közt a művecske született. A könyvgyártóknak ezen szelidebb faja sokkal elterjedtebb, mint első pillanatra gondolnók. (Máskülönben szives **készséggel** elismerem, hogy számos vidéki tankönyvirót ismerek, kik több szakisme-

rettel és tapintattal dolgoznak mint számos fővárosi mások anyagi szorultságát kizsákmányoló nagyiparos, és viszont a vidéken sem ritka már mai napság a tudomány minden szakában kontárkodó, paedagogiai-ponyvairodalom gyártója.) Lesz alkalmunk mindkét fajtából egyes jellegképviselő példányokat t. olvasóinknak bemutatni.

Darázs. Péter.

Handelsmann József

meghalt 1882. január 18-án.

Szegény József barátom alig volt még 27-éves.

Allandósítva lett a budapesti „chewra kadisa“ által, ama nyirkos hideg gödörbe, hová mi is előbb-utobb követjük.

Amit tiz évi sikerdus működés alatt nem érhetett el, azt végre elérte: a kerepesi uton levő temetőn — *állandósítva* lett.

Kolozsvár, Lengyeltóti, Cservenka, Tolcsva, Nagy-Surány és Zala-Szt.-Mihály után nyomban következik a kerepesi uton lévő végső állomása.

Mint a kötelességét hiven teljesítő katonaőr, megállta helyét a legutolsó perczig. Tüdejének legutolsó csafrangját még iskolalevegő emésztette.

Iskola, tanító, tüdővész, kórház, temető. Mily rokon fogalmak! (A budapesti tanítótestület egymaga rövid idő alatt hat tüdővészen elhalt tanítót kísért végső nyugalomra.)

Pihenj békében! Boldog álmodat ne zavarja barátodnak fájdalomfacsarta könnye! Állandósítva lettél, ránk még csak ezután vár az állandósítás pihenője. Vajjon ki a boldogabb köztünk?

„Tessék“! e szavakkal válaszoltam egy kopogtatónak, ki folyó hó 8-án délelőtti kilencz és tiz óra között bekopogtatott osztályomba.

Iskolalátogatóra számítottam, pedig a kopogtatónak becsett szemeiből kikandikáló halálnak iskola-látogatási szándéka nem lehetett.

„Kihez van szerencsém? Mivel szolgálhatok“ — ? így szóltam egykori *bizalmas barátomhoz*, annyira összetöporította József barátomat az *a rútt tüdővész*. Rá sem ismertem többé, egy fejjel kurtábbnak tezett mint azelőtt. Mikoron megmondta nevét, már tudtam mindent. Magamba fojtottam ijedtségemet, nehogy kinos meglepetésem ijesztőleg hasson az érkezőre. Nyomban világos volt előttem, hogy nemsokára más találkozónk lesz. Találkozónk lesz halmos, dombos helyen, csak ezt nem tudtam, hogy már 10-12 nap múlva. Hangjának színezése még a régi maradt, csak terjedelmének skálája sülyedt alá a suttogásig.

Tanítás ideje volt és ez az idő nem a mienk, ez az iskoláé, ebből még haldokló benső barátunknak sem szabad sokat szentelnünk. Egyelőre röviden végeztünk.

„Mit tehetek értetted?“

„Semmit“ — mondá — én halni jöttem ide, ott a kerepesi uton van egy nagy magas ház, sok szalmazsák áll benne, oda sietek — a Rókusba. Sietek, mert nem szabad soká késnem. És e szavaknál kinyitotta erszényét (28 forint volt benne) és átadott 22 forintot — mondván „nincs itt sen-

kim kivüled, biztosabb helyre alig tehetem pénzemet, ha kitalálnék jönni onnét — amit ugyan nem hiszek — lesz mihez nyulnom, ha nem, akkor szabad rendelkezésedre bocsátom “

Vigasztaló szavaimra fejét rázta, nyugtámat visszautasította és gyorsan távozott, miután ígéretemet vette, hogy szabad óráimban meglátogatom a szalmazsákos magas házban.

Két nappal később az én József barátomat a Rókus kórház első emeleti 26-ik számú szobának vaságyán nyújtózkodva találtam. Tiszta nagy, tágas teremben, 27 ágygyal. Már nehezen várt, csakugyan nem volt itt senkije. Külseje után ítélve, kissé jobban érezte magát. Meg is ígértem, hogy gyakrabban látogatom és hogy Szabadkán lakó atyjának (köztisztelenben álló Handelsmann Leo községi tanító) és fia miatt aggódó édes anyjának néhány vigasztaló sort írok.

Január 15-ikéről keltezet hozzám intézett levelező lapja reszkező kézzel következőket írja!

„Kedves jó barátom! Ha legközelebb kijössz hozzám, hozzád öt levelező lapot és ha csak szerét teheted, egy kis fehér szöllött, mely után lelkem vágyodik. Jöjj be és ne felejtse szerencsétlen barátod sorsát Csapán látásod új erőt önt lelkembe. Hisz senkim sincs! Csak te vagy az érdemes, kit már eléggé megkoszorúztak az érdemek elismerésében. Isten veled csókol barátod
Handelsmann.“

Mikoron 18-ikán a kért csomaggal megterhelten a 26-ik számú szobába léptem szegény barátom már haldoklott. Szemei már mereven megüvegesedve tekintettek, nem ismert már rám. Halálhörgése betölte az egész szobát, huszanhat szobatársa rémülve kísérte a haldokló utolsó vonaglását. Épen jókor érkeztem, egy negyed órával később már kiszendvedett. Az ápolónő keresztet vetett és én néma fájdalomba merülve álltam a vaságy mellett. Délutáni két órakor egyesületünk pénztárnoka kíséretében meglátogattuk a holt Ahasverust, még ágyban feküdt, csak két órával később szállították a halottas kamrába. Szomorú kötelességét kellett teljesítenem. Sürgöny útján értesítettem az agg szülőket aggságuk reményének jobb létre való szenderüléséről.

Annyit mondhatok, hogy József barátomat nem lepte meg a halál. Biztosra várta. Papirjai közt kutatva: találtam egy névjegyet, több működési bizonyítványt, oklevelének másolatát, néhány levelet és *egy* krajczárt. Azonkívül pedig egy papirszeletet, melyre következő szavak irvák: „*Alólirott z.-sz.-mihályi zsidótanító hazautazóban vagyok szüleimhez, Handelsmann Leo szabadkai községi tanítóhoz*“. Az haldokló Ahasverus *uton várta* a biztos halált, Budapestnél tovább nem mert már utazni, pihenőt tartott a magas ház szalmazsákján.

Utolsó felvonás. Színhely a kerepesi temető. Idő: f. hó 20-ika délutáni három óra. Személyek: egy kesergő apa, egy szerető fivér, az orsz. izr. tanítótestület két képviselője, két rokon és egy jó barát, a „chewra kedisa“ hivatalnoka és három sirasó. Mindössze tizen voltunk. A rituális ima végeztével a feketére mázolt, hantoktól takart 4 deszkaszál eltűnik szemeink elől. A függöny legördült, örökre bucsut vettünk a lét küzdelmeibe belefáradt barátunktól.

Még csak valamit. Handelsmann József hazánk egyik legképzett tanítója volt. A gymnasium 4 osztályát Szabadkán végezte. Képző intézetet látogatott: Baján és Kolozsvárott. A budai polgári képző intézetet is látogatta, de a II-ik év vége felé egy közzétett hirlapi cikk miatt az igazgatóval összetűzött és az intézetet el kellett hagynia. Bécsben letette a kereskedelmi akadémiában a szaktanítói vizsgát. Irodalmilag is működött. Lapunkhoz is be szokott kopogtatni, de egyesületünknek nem volt tagja. Heves, könnyen fellobanó vére minduntalan vándorbotot nyomott markába. Barátai iránt önmegtagadásig feláldozó volt. Iskolai működésében tulbuzgó, lelkismeretes. Ideális természete kirugta maga alól a biztos talajt.

Végtisztessége körül legnagyobb előzékenységet tanusított budapesti „Chevra kadisa“ fogadja ez alkalommal is nyilvános elismerésünket és köszönetünket.

Országos ünnepre készül hazánk zsidó hitvallásu tanítósa. Egy jó csomó vidéki tanító is felrándul ez alkalommal a fővárosba, pohár csengés közben Henczidától Bonczidáig foly a lé. E közben a mulatósereg köréből egy csomó fiatal tanító kilopodzik a kerepes-uti temetőre és a 93-ik sor II-ik számú sírhalom mellé egy szerény sírkövet állít, melyre e szavak lesznek vésve; „Itt nyugszik egy zsidó néptanító, kit örökös vándorlása közben utólért az enyészet fagyos lehelete.“

És most örökre Isten veled felejthetlen barát! Még kis tanításra betérünk a zsidó népiskolába, azután nemsokára utánad sietünk — bennünket is állandósítanak.

Viszontlátásig Isten veled!

Csukási.

L e v e l e z é s.

Képosvár, 1881. december 11-én.

Tekintetes Szerkesztő úr!

Tudja, talán érzi is, hogy mily határtalan tisztelettel és igaz rokonszenvvel viseltetem személye, nem különben az ügy iránt, mely Önben legbuzgóbb, legedzettebb előharcosát bírja; de mindez nem gátolhat a felszólalásban, kivált miután Ön a magyar-zsidó tanítósaughoz intézett „vezérszó“ szózatával vitatárgyává tette a magyar-zsidó néptanítósaugh viszonyát a hitközséghez egyrészt, másrészt pedig az államhoz.

Engedje meg kérem levél alakban elmondanom véleményemet, annál is inkább, mivel talán nem csalódom, midőn azt állítom, hogy a magyar-zsidó néptanítósaugh tulnyomó része aligha nem egy huron pendül velem.

Mint az országos magyar izr. tanítóegyesület érdemes elnöke, tehát mint az összes magyar-zsidó néptanítósaugh első képviselője nyilatkozott Ön, ki az egész magyarországi zsidó tanítótest javát szem előtt tartja. Nem mesterséges dialektika által kereste Ön az igazság látszatát, hanem azon magasztos tanával, hogy: „ismerjék meg a zsidó tanítók helyzetöket“ fölbreszteni törekszik bennök a tömörülés érzetét és öket a tiszta valóság felfogására képesítve előmozdítani boldogságukat. Szép törekvés valóban! De miben is rejlenék tulajdonképen a zsidó tanítók boldogsága? *Megszabadulni az elégteliséget gátló fájdalmas állapotoktól!*

Ha ez Önnek sikerül! akkor magamra vállalom a felelősséget, hogy a magyar-zsidó tanítósaugh 2 hónap alatt be lesz toborzva zászlónk alá.

Csak hogy a hivatalos okmánytárnak 6 példánya, melyek ugyanazon számban napvilágot láttak, élő tiltakozás a zsidó tanítók megalégedésén nyugvó boldogsága ellen! Önök a központból nem látnak el a vidékre, nem tudják, nem is tudhatják, hogy mi történik itt az autonómiával bíró hitközségekben. A zsidó hitközségek tulnyomó része áhitattal csügg atyáik hagyományán és rendeletein, melyeknek resuméja : hova hamarabb tudni a zsidó tanítón, nehogy a nyakunkon üljön! Somogyból is szolgálhatnék adatokkal. Ha nem tudják a tanítónak képességét, szorgalmát vagy pontosságát kifogásolni, akkor ott a vallásos szertartási tilalmak egész özöne, csak egyike ellen vádoltassék alaposan vagy alaptalanul s azonnal gyártják a „szélnék eresztés“ értelmű „kindigolást“ szaporítandó vele céltalanul az „Értesítő“ hivatalos okmánytárát.

Azt mondhatná Ön, hogy a zsidóságnak szellemi haladását azért minden áron, még ezen testet zsidbasztó élő akadályok mellett is nekünk zsidó tanítóknak kell eszközölnünk a haza, a magyar nemzetiségi eszme érdekében ; hogy mihelyt egyszer a nép közé hatott azon nézet, hogy a zsidó tanítók jelenlegi *viszonya a hitközségekhez* meg nem állhat, mert mint emésztőféreg rágódik a zsidó tanrendszer gyökerén és magván, s az álérvek dacára, melyekre külsőleg e viszony támaszkodik, lassankint sülyedésnek indítatik, még pedig épen az országos magyar izr. tantó egyesület által: ugy erre kénytelen vagyok válaszolni, hogy alkotmányunk visszaállítása óta különféle változások keletkeztek az államnézetben, melyek közt mindenesetre első helyet foglalja el az, hogy a *törvények és az állam ótalma* az állam minden egyes tagjára kiterjed. Miért tagadtatik tehát ez még most is a zsidó tanítótól? Miért nem szoktatják a zsidó hitközségeket is azon eszméhez, hogy mint egy nagy államegész tagjai álljanak fenn és az autonóm önkormányzatot áldozzák fel a magassabb államegységnek?

Mert a közoktatásügyi miniszteriumban vagy alusznak, vagy nemértenek hozzá! (?? Szerk.) Különben nem költene az állam évenként 12000—15000 frtot a zsidó tanítóképezdére, hogy azután az azon intézetből kikerülő tanítókra valódi hajtóvadászat tartassék.

A magyar-zsidó tanítók viszonya az államhoz t. barátom! aláásta és megrendítette a zsidó tanítók hitét az országos magyar izr. tantó egyesületben, és még veszélyesebb sebet ejthet rajta, ha ideje korán orvoslásról nem gondoskodunk.

Céljaink nem elérhetlenek, az észszerűségen és tapasztalon alapuló államról föl kell tételeznünk, hogy annak a két ezer zsidó néptanítónak is tökéletes boldogságát kívánja, csak ismertessük meg az eszközökkel, melyek útján elérhető volna ezen boldogság.

Elmondom erre nézve saját nézetemet. Ha mi a zsidó iskolát továbbra is fentartani akarjuk, s ezzel kapcsolatban egyesületünk táborába vonni a magyar-zsidó néptanítóságot, akkor törekedjünk első sorban szégyenteljes viszonyaink gyökeres megváltoztatására.

Hivja egybe a közp. választmány — a nyári szünidő alatt — a vidéki vál. tagokat és talán más, nem választmányi tagokat is, hogy együttesen legalább 100-an legyenek. E száz tagu bizottmánynak feladata volna egy memorandum kidolgozása, mely azután az országgyűléshez lenne felterjesztendő, hogy valahára vége legyen a zsidó tanítók zaklatásainak.¹⁾

¹⁾ Ezen itt kifejezett nézeteit mint indítványát fogjuk a központi választmány elé terjeszteni. Szerkesztőség.

Mert higgye el kedves barátom! a magyar-zsidó tanügy jeles könyveik kiadása dacára — nem fog felvirágozni; az országos magyar izr. tanítóegyesület tábora — segélyezéseik dacára — nem fog gyarapodni mindaddig, a míg a zsidó tanítók viszonyai a *hitközségekhez és az államhoz* nem lesznek szilárd alapra fektetve, azaz a zsidó tanítók megszűnnek a zsidó hitközségi autonomia alattvalóinak tekintetni.

Isten tartsa meg önt jó egészségben!

Neumann József.

Irodalom.

A tanítók iránti tiszteletről (Berachot 4a) *Sajtó alatt lévő talmudfordításomból.* (Zsolt. 86 2.) „Dávid fohása: Tartsd meg az én lelke-
met, mert Te szented vagyok.“ Lévi és Izsák R. különféleképen magyá-
rázták ezen verset. Előbbi mondá; Dávid így fohászott Istenhez:
„Világ Ura!“ Nem vagyok-e Te szented, mikor a kelet és nyugat min-
den királyai három óra hosszat nap felkelte után alusznak, míg én éjfél-
kor felkelek Téged dicsérendő? (Zsolt. 119.62) Utóbbi: Dávid követke-
zőképen fohászott Istenhez: „Világ ura! Nem vagyok-e Te szented,
mikor . . . Mefiboset, tanítómmal tanácskozom, bármit is cselek-
szem¹⁾ és kérdem: Mefiboset, tanítóm ²⁾ helyesen ítéltem? helyesen kár-
hoztattam? helyesen mentettem fel? jól tettem, hogy ezt tisztának, amazt
tisztátalannak kijelentettem? s nem is szégyenlem ezt.³⁾

Szigetvár 1882.

Dr. KLEIN GYULA
főrabbi.

(S z e r k e s z t ő i m e g j e g y z é s.) Örömmel ragadjuk meg az
alkalmat, hogy olvasóinknak figyelmét egy sajtó alatt lévő becses műre
irányozzuk. Dr. Klein Gyula ur a fiatal rabbi nemzedék egyik de-
rék képviselője. Feladatául tűzte a sokat rágalmazott Talmudnak hazai
nyelvünkre való átültetését. Mődunkban volt a t. rabbi urnak kézi ra-
t á b a n l a p o z g a t n i és fordításáról — addig is míg a nyomtatott
mű előttünk fekszik — csak dicsérettel emlékezhetünk meg. Szász
Károly, Hatála Péter és Deutsch Henrik urak igen el-
ismerőleg nyilatkoznak a fordítást illetőleg. Egyelőre sok sikert kívánunk
a vállalathoz. Vajha a t. rabbi urak gyakrabban keresnék fel szerkesztő-
ségünket becses dolgozataikkal.

¹⁾ Jochasin (David“ cz.) előadja, hogy Dávid a Sámuel-féle iskolában oktatást
nyert ott tanusított buzgósága oly fényes sikert aratott, hogy a Mózessel kezdő, ha-
gyományörző tudósok hatodik nemzedékének fejévé lett.

²⁾ A tanítók iránti tisztelet a legszentebb kötelességeknek egyike, mely alól
Dávid, mint király sem volt felmentve. Sámuelon kívül még három tanítója volt:
Akitofel, a jairi Ira és Mefiboset. Akitofel elkeseredett ellensége volt és bár egy tétel-
nél többet nem tanult tőle, mégis élte hossziglan nagyra becsülte őt. (Synedr. 106 b.)
Ira előadásait látogatva, földön heveredett a többi tanítványok közt, mialatt tanítója
emelvényen ült (Moed kat. 16 b). Végre: vajjon mennyire tisztelte Mefibosetet, az
innét kitetszik.

³⁾ Ki volt eme tanító, Mefiboset? A biblia két Mefibosetről tesz említést. Az
egyik (Sám. II. 21. 8.) Saul fia, a másik (Sám. II. 4. 4) Dávid barátjának, Jonatan
fia volt. Kérdésünkre; ki volt eme tanító, Mefiboset?“ felelnünk kell: Egyik sem e
kettő közül. Mert az első Dávid tudtával kivégeztetett, a másik pedig sokkal fiatalabb
volt, minlhogy Dávid tanítója lehetett volna. De ha kérdésünket így fogalmazzuk: E
kettő közül melyikről szól a talmud? felelünk rá: Saul fiáról, mert csak Saulnak volt
fia, kit Isbosetnek neveztek, s ezt azonosítja a talmud Mefibosettel (l. tov. Így tehát
nézetem szerint sem Rabenu Tám (Tós. Jebam 79a) sem pedig Samuel Edeles (ad
Berach. 4a) emendatiói helyeslendők. Történelmi adatok nem szolgáltatnak eme ágá-
dában. Erkölcsi jelentősége pedig az, hogy a tanító még az ellenség fiában
is nagyra becsülendő.

— „*Hámdaber bilson amo.*“ Praktischer Lehrgang, die hebr. Sprache auf eine leichtfassliche Weise in kurzer Zeit lesen, verstehen, schreiben und sprechen zu lernen, nach Ahus bekannter Lehrmethode mit Hinzufügung der nöthigen grammatischen Regeln für Normal-Haupt- und Mittelschulen wie auch zum Selbsterichte. II. Theil von Josef Goldberger in Fünfkirchen. Herausgegeben von A. Faust Buchhändler in Krakau. Az előttünk fekvő könyv folytatása a régebben megjelent hasonczimű első résznek, melyet hazánk határain túl is igen előnyösen használnak, olyannyira, hogy a nagyérdemű szerző és kiváló hebräista felszólítást kapott több külföldi hitoktatótól, miszerint a folytatást is bocsássa közre. Ezen körülmény fényes bizonyíték arra nézve, hogy a szóban levő mű rendeltetésének teljesen megfelel. A II. rész 96 lapra terjed és 64 gyakorlatból s egy rövid grammatikai függelékből áll: A ki a két részt kellő buzgósággal tanulmányozza, nemcsak a bibliai nyelvet, hanem a héber lapokban előforduló újabb technikai kifejezéseket is elsajátítja magának. A legmelegebben ajánljuk. Kapható az érdemekben megöszült szerzőnél is *Pécsett.*

— E napokban hagyta el a sajtót; *Hochmut Abr. rabbinak a Chevra Kadischa 100 éves jubileuma alkalmából tartott szónoki beszéde.* Megérdemli, hogy megemlékezzünk róla. Ugyis a szónok szellemi produktumaival legrovidebben bánik el úgy a kritika, mint a journalisztika. És ennek is megvan a maga természetes oka. Nincs a szép művészetnek ága, mely mai napság annyira elhanyagoltatnék és oly kevés figyelemben részesülne, mint épen a retorika. Határozott és félre nem ismerhető visszaesést mutat ez. Nem is szólva arról, hogy a mostani szónoki beszédek távolról sem közelítik meg az antik világ e nembeli remekeit: szónokaink most egyáltalán kevés érzéket tanusítanak a külső csin és forma szabályossága iránt. A parlamentben megszokjuk lassankint nélkülözni a nagyszabásu beszédeket, mert a szónokok inkább az ügyes polemizálásban, mint a retorikai szépségben keresik a sikert. — Az egyházi beszédek általán véve szintén bizonyos pongyolaságot tüntetnek fel és ezek is jobbodán a középszerűség színvonalán alól maradnak. Ily viszonyok közt csak üdvözölhetjük az ily szónoki beszédet, mint Hochmuth A. veszprémi rabbinak a Chevra Kadischa 100 éves jubileuma alkalmából tartott beszéde, mely úgy a tartalom gazdagsága, mint a forma szabátossága tekintetében egyaránt megüti a mértéket. Az egész beszédet bizonyos emelkedett hang lengi át, mely az olvasóra és hallgatóra a közvetlenség kedvező benyomását teszi. Irálya világos és ment a keresettségtől: nyelvezete szabatos és elég magyaros, ami szerzőnél annál nagyobb érdemül tudható be, mert születésre nézve nem is magyar ajku. Egy szóval a beszéd minden tekintetben figyelemre méltó. (F. S.)

Vegyesek.

— *Adakozzunk Molnár Aladár emléksobrára!* A „Balaton-felvidéki néptanító-egylet következő felhívását vettük, melyet annál is inkább ajánlunk t. olvasóink legmelegebb figyelmébe, amennyiben e korán elhunyt tanférfiuban hitfelekezetünk egyik legöszintébb barátját, egyesületünk tiszteletbeli tagját tiszteltük. „Tisztelt tanitótársak! Magyarország néptanítóinak becsületére fog válni, ha igazi barátjuknak s a tanügy lelkes bajnokának, boldogult Molnár Aladárnak emlékét külső jelek által is megörökíteni iparkodnak. Nem csak a boldogult érdemeit s emlékét tiszteljük az által, ha emelendő emlékszobrához, tehetségünk szerint mi is hozzájár-

lünk, hanem tiszteletet és becsületet hozunk általa a néptanítói névre s a magyarországi néptanítók nagy testületére. Teljes tisztelettel kérjük tehát a tanügyi lapok szerkesztőit, a tanítóegyleteket, tantelügyelő, s képezdei tanár urakat s tanárnőket, elemi-, felső nép- és polgári iskolai tanítókat s tanítónőket, sziveskedjenek ügyünket magukévá tenni s adományokkal, illetőleg gyűjtésükkel, e kegyelletes eszme megvalósítását lehetővé tenni. Az adományokat, illetőleg a gyűjtések eredményeit a gyűjtő ival együtt kérjük *Sváb Lajos* tanító s egyleti pénztárnok urhoz *Balaton-Füredre*, (posta helyben) legkésőbb 1882-ik évi deczember hó 31-ik beküldeni. A begyűlt pénzeket a veszprémi takarékpénztárba helyezzük el, s ha a tanügyi szaklapok szerkesztői szivesek lesznek lapjaikban tért nyitni, abban a lapban fogjuk nyugtázni, a melynek vidékéről érkeztek be, a gyűjtés befejezése után pedig részletes kimutatást fogunk közzétenni stb.“

A lipótvárosi iskola egyik hitoktatójától, Dr. Back Izrael urtól nyert információnk folytán szives készséggel igazoljuk, miszerint f. évi mult számunkban „Az izr. hitoktatók viszonya a községi iskolákhoz“ czimű cikkünkben felsorolt sérelmek *fentebb megnevezett iskolára nem vonatkoznak*, a mennyiben Kafka Károly igazgató ur a *legnagyobb előzékenységgel* teljesíti az ott működő hitoktatók minden jogos kívánatát. Örömmel vettünk tudomást arról is, hogy a cikkünkben érintett óhajok Kafka ur vezetése alatt álló intézetben már rég teljesítvék. Vajha sok ily helyreigazítást hozhatnánk.

Köszönet nyilvánítás. *Schvarcz Mór mátészalkai földbirtokos ur*, 50 forintnyi kegyadományyal lépett egyesületünk alapítói sorába. Midőn a nemes adakozónak, árváink és özvegyeink gyámolítására szánt összeget nyilvánosan nyugtázzuk, fogadja legbensőbb köszönetünket áldozatkészsegeért. Vajha földi javakkal megáldott nemeseink gyakrabban emlékeznének tanítóik özvegyeiről és árváiról.

— *Néhai Schachter Benjamin* özvegye részére, *Kleinvald Lipót* óbecsei tanító urtól 2 frtot vettünk. Nemes adományát kísérő soraiban kiemeli, hogy ezen összeget *Grünbaum Fülöp* iskolaszéki elnök ur jóváhagyása mellett, a kezelése alatt álló szegény iskolázó gyermekek ruháztatási pénztárából küldi. Köszönettel átszármaztattuk rendeltetési helyére. Mult kimutatásunkkal együtt e célra 9 trt 50 kr. vettünk.

— *Iskolai takarékpénztárakat* az utolsó közlés óta következő helyeken léptettek életbe: Poroszló (ungmegye) áll. népiskola, kezeli Baulovics Sándor tanító; Kiskörös izr. népiskola, kezeli Zappner Samu igazgató; Budapest, VIII. ker. stáczíoutczai elemi és ism. isk. kez. Kömlödy Mór; Cserne (Trencsén megye) közs. isk., kez. Remenár János; Szigetvár, izr. elem. népisk. kez. Maislis Ferencz, Alexander Mór, Bruckner Erzsébet, Pinezehely, izr. isk. kez. Singer S. Mark; Hajdu-Szoboszló, IV, el. isk. kez. Czeglédi Lajos; Nyarád (Ung. m.) ref. isk., kez. Vass György; Gálszécs, áll. isk., kez. Lucsánszky László; Znióváralja II. áll. kép. gy. isk., kez. Ulrich Vendel; Ganicsa, áll. isk., kez. Luttán Miklós; Hodrusbánya közs. isk., kez. Szekán Soma; Boglár kez. Grünfeld Ignác; Eperjes, izr. isk., kez. Springer M. Lipót; Mesztegnye, rk. isk., kez. Magyar József; Brezova, izr. isk., kez. Heilpern Benő; Tóth Komlós, izr. isk., kez. Lövy Gyula; Szegszárd, III. népisk., Kálmány Károly; Ada, izr. isk. kez. Hiros János; M.-Szölgyén, izr. isk., kez. Friedmann Miksa; M.-Fehértemplom. szerb közs., iskola Popovich György. Az eddig bejegyzett szám 350, Weisz B. F.

Névmagyarosítás: *Schreiber Ármin* szentesi tanító. „*Sugár*“-ra, *Deutsch József* (mult kimutatásunkban hibásan „Imre“-nek irtuk) ersekujvári tanító „*Décsi*“-re változtatták nevüket.

Bevétel	Kimutatás az 1881-ik évbéli ügykezelésről	Kiadás
Pénzkészlet 1880-ból	1100.56	536.32
Tagsági díjak	963.—	1203.—
Kamat	425.56	479.—
Kiadványaink után	2522.29	979.80
Adakozások	165.—	88.—
Előfizetések és hirdelmények	57.31	473.52
Váltófizetések	13.—	922.45
Könyvadóssági fizetés	10.—	574.63
	<u>5256.72</u>	<u>5256.72</u>

Vagyonkimutatás.

Pénzkészlet	574.63
Értékpapírok 1881. decz. 31-ki árfolyamszerint	7862.50
Hátralékos tagsági díjak 1881-ből	140.—
Váltók	654.—
Könyvadósságok	71.60
Jelenlegi értéke a szerződésileg 2 év alatt befolyó követelésünk kiadványaink után	4437.20
A sídurlemek s egyéb ingóságok	342.—
	<u>14081.93</u>

Ózer Zsigmond,
pénztárnok.

Seligman Eledér,
egyes. elnök.

Hogy ezen kimutatás az általunk megszolgált könyvekkel megegyezik bizonyíttatik.

Kornfeld Gyula,
ellenbr.

Rejt Jakab,
ellenbr.

Kelt, Budapesten 1882. január 1-én

Egyleti élet.

Január hóban fizettek tagsági díjat. *Alapító-tag:* Schwarz Mór, Máté-Szalka 50 frt. *Pártoló tag:* Dr. Bánóczy, Budapest 1881-re 5 frt; Kecskeméti hitközség 81-re 5 frt. Keller Lajos, Kecskemét 81-re 5 frt. *Rendes tagok:* Deutsch Henrik kép. igazgató, Budapest 1881-re 4 frt; Schwarz Mór tanár, Budapest 1881-re 2 frt; Schlesinger Károly, Apatin 2 frt; Taussig Mór, Gyöng 2 frt; Zappner Samu, Kiskörös 1 frt; Herczog Emil, Budapest 81-re 2 frt; Engl Mór, Báltaszék 2 frt; Hirschler Dávid N.-Vázsony 2 frt; Beck Jakab, Ó-Szivácz 2 frt; Mendl József, Batorkeszi 81-re 4 frt; Fleischer Mór, Somogy-Szill 1 frt; Stark Mór, Somogy-Szill 1 frt; Schulhof Lipót, Ó-Morovicza 1 frt; Tausky Lipót, Kun-Majsa 1 frt; Tausky Sámuel, Kun-Félegyháza 2 frt; Rosenfeld Izidor, Nagy-Szombat 1 frt; Neuberger Lipót, Nagy-Szombat 1 frt; Kohn Salamon, Nagy-Szombat 1 frt; Schwarz Emil, Nagy-Szombat 1 frt; Spitzer Lipót, Szécsény 2 frt; Kohn Salamon nyugd. igazg., Budapest 4 frt; Linczer Samu, Kiskörös 1 frt; Stern Ármin. N. Rippény 81-re 2 frt; Kellner Ignác, Siklós 2 frt; Schwarz Károly, Barcs 2 frt; Engl I. Béla, Budapest 81-re 2 frt; Grünfeld Izsák, Budapest 81-re 2 frt; Stark Samu, Nyitra 81-re 4 frt; Lehner Sára urhölgy, Siófok 2 frt 81-re 2 frt 82-re; Hahn Dávid, Pozsony 4 frt; Borsódi Miksa, Ürmény 81-re 2 frt; Schlesinger Ignác. N.-Bajom 2 frt; Kohn Jakab, Várna 81-re 2 frt; Gang Lajos, Nagy-Megyer 2 frt; Vadász Zsigmond, Verebély 2 frt; Leitersdorfer József L., Rózsahegy 1 frt; Kanicz Zsigmond Pázmánd 4 frt; Altman József Csáktornya 2 frt; Weiss Soma, Verpelét 1 frt.

Pót-kimutatás: Mult számban közzétett egyesületi tagok névsorát következőkkel egészítjük ki: *Pártoló tagok.* Kecskeméti hitközség; Keller Lajos, Kecskemét. *Rendes tagok:* Neuman Ármin, Csanád; Herczog Emil, Bpest; Mendl József, Batorkeszi; Stark Samu, Nyitra; Beck Jakab Ó-Szivácz.

Szerkesztői üzenetek.

Sz.-Szolnok. Léderer-ünnepélyre vonatkozó sorait átszarmasztattuk az illető bizottságnak.

P. M. Illóva. A statisztikának ha csak lehet jövő svámban helyet szoritunk.

L. J. Déva. Felvételi okmány alapszabály kíséretében utnak indult. Az Eötvös-alap pénztárnokának küldje be az illetéket és meg lesz a tagság.

N. A. Zolyom. Felvételi okmányát elküldtük. Bizonyítványa itt marad saját igazolásunkra, azt nem szoktuk visszaküldeni.

B. I. T. Földvár Okmányát utnak indítottuk.

R. M. Losoncz. Régi számunkkal legjobb akarat mellett sem szolgálhatunk, teljesen kifogytunk azokból

F. M. és St. M. Szill. A lapot megindítottuk többit elvárjuk, majd csak azután küldünk okmányt.

Zsám bek. Az „Értesítő“ régi évfolyaival nem szolgálhatunk. A „Népt. Lapja“ statisztikai kimutatásában egyesületünk azért nem fordul elő, mert csak azután küldjük be adatainkat az illető lap részére.

U. J. Galgócz. A verbuválásért fogadja köszönetünket. Saját érdeke is úgy kívánja. A két ujonczót szabályszerűen felöltöztetjük, a hivatalos felesketés csak a beküldött okmány alapján történik.

R. M. Boldogasszony. Alapszabályt lapjához mellékelünk.

B. M. Sárbogárd. Régi tagoknak felvételi okmányt nem állítunk ki. Tessék mult számunk üzeneteit átolvasni.

E. D. Ádánd. Általa felhozott nyomós érveknek engedve követeléseinktől ez esetben kivételesen elállunk. Igazoltnak tekintjük.

P. A. Pozsony: Levelét vettük; utána járunk.

Nyom. Garai Mór, Budapest, Károly-körut 3. Huszárház.